

YÛNUS EMRE'NİN BİR ŞİİRİ VE İSMÂİL HAKKI BURSEVÎ'NİN ŞERHİ

A POEM OF YÛNUS EMRE AND İSMÂİL HAKKI BURUSEVÎ'S EXEGESIS OF IT

Songül Aydın YAĞCIOĞLU*

ÖZ

XIII. asırda yaşayan ve hayatı ile ilgili bilgiler muhtelif görüşlere dayanmakla birlikte Yûnus Emre'nin şiirlerinden hareketle yapılan değerlendirmeler, tahliller ve araştırmalar, onun İslâmi anlayışla şekillenen dünya görüşünü, insana bakışını, aşk anlayışını, hâsılı fikir dünyasını ortaya koymaktadır.

Mutasavvıf olan ve tasavvufi şiirler söyleyen Yûnus Emre'nin şiirlerinde dile getirdiği ve lirizmin hakim olduğu tasavvufi heyecanlar, onun dil ve üslubuyla adeta kemale ulaşmıştır. Dili kullanmadaki başarısı, şiirlerindeki düşünce derinliği, lirizmi, samimi ve içten ifadeleriyle yaşadığı yüzyıldan itibaren hak ettiği şöhrete ulaşmıştır. Yûnus'un şairliği ile Türkçe'nin edebî dil olmasında ve paralelinde edebiyata olan katkısı da şüphesiz değer biçilemeyecek cihettedir.

Onun şiirleri, her döneme ve her kişiye hitab eden bir özellik taşımaktadır. Yaşadığı dönemden itibaren 8 asır geçmesine rağmen bugün hâlâ onu anlamak ve yorumlamak üzere birçok tahlil, araştırma ve inceleme yapılmıştır ve yapılmaktadır.

Hazırlanan bu çalışmada, Yûnus Emre'yi anlamak, onun his ve düşünce dünyasının ortaya çıkmasına katkı sağlamak amacıyla, Yûnus Emre'ye isnad edilen "Sırâtdan gel sıfâta anda safâ bulasın" mısraı ile başlayan şiirin, âlim ve mutasavvıf olan İsmâil Hakkı Bursevî tarafından yapılan Türkçe şerhi Latin harflerine aktarılmıştır. Eser, Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi kataloğunda nr.1521/ vr.178,189 şeklinde kayıtlıdır.¹

Anahtar Kelimeler: Yûnus Emre, İsmâil Hakkı, Şerh, Şiir, tasavvuf

ABSTRACT

Evaluations, analysis and searches, which basing on his poems, about Yunus Emre, who lived in 13th century, explain his world view that is shaped by Islamic understanding, sight to humans, understanding about love, tolerance, his world of thought and idea etc. to a great extent. Information about his life is based on various rumors.

* Yard. Doç.Dr., İstanbul Arel Üniversitesi, songulyagcioglu@arel.edu.tr

¹ İsmail Hakkı Bursevî, "Şerh-i Ebyât-ı Yûnus Emre", Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, nr. 1521, vr.178,189.

Sufic enthusiasm, which is reflected in his poems and dominated by lyricism, reached maturity by language and wording of Yunus Emre, who is a Sufi and composes Sufic poetry. In parallel with his contribution to making Turkish a literary language, the contribution to literature of his beyond price. He managed that by his success in using language, depth of thinking in his thoughts, lyricism, and sincere and frank statements, which led him to reach the reputation that he deserved since the century he lived in.

The topics in his poems are blended with sincerity and warmth, and also gained a feature of appealing to every era and every person. Although it has been 8 centuries since the era he lived, there has been many analysis and examination in order to understand and interpret him, even today.

In this research, in order to understand Yunus Emre and contribute in revealing his sense and thought world, the Turkish explanation of the poem, which starts with the verse of “Sıratın gel sıfata anda safa bulasın”, is transferred to the roman characters. Poem was registered to “Şerh-i Ebyât-ı Yunus Emre, Süleymaniye Ktp. Esad Efendi, nr. 1521, vr.178b,189a” from İsmail Hakkı Bursevi.

Keywords: Yunus Emre, İsmail Hakkı, Exegesis, Poem, İslamic mysticism

Giriş

XIII. asırda yaşayan Yûnus Emre'nin hayatına dair tarihi birtakım bilgiler mevcut olmakla birlikte kaynaklarda doğum yeri ve tarihi, vefat tarihi, mezarı, tarikati, yetiştiği çevre gibi konularda muhtelif görüşlere ve çeşitli menkıbelere yer verilir. Bunların incelenmesi ve yorumlanmasıyla çeşitli bilgilere ulaşılmakla birlikte bazı meseleler tam olarak neticelendirilmiş değildir.² Şairin şiirleri için de aynı durum söz konusudur. Öyle ki hâlâ ona aidiyetine şüpheyle yaklaşılacak bazı şiirler mevcuttur. Tüm bunların yanında şiirlerinde İslâm tasavvufu etrafında teşekkül eden dünya görüşü, aşk anlayışı, ölüm düşüncesi, insana yaklaşımı vs. güçlü bir şiir diliyle ifade edilmiştir.

XIII. asırda yaşayan Yûnus'un o günden bu güne tam 8 asır sonra dahi şöhret ve tesirini devam ettirmesi, şüphesiz ele aldığı konuları halkın anlayacağı sade, açık, anlaşılır bir Türkçe ile söylemesi ve en az bunun kadar mühim olan samimiyeti ve düşüncesindeki derinliktir. Onun şiirlerindeki söyleyiş için Tanpınar; “Devrinin ötesinde her zamanın dili ve zevkiyle ve şüphesiz her nesil ve her hayat görüşü için konuşur”³ ifadesini kullanır.

² Yûnus Emre'nin hayatı hakkında geniş bilgi için bk.: Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Akçağ Yay., Ankara 2007; Mustafa Tatçı, Yunus Emre *TDVİA*, C: 43, İstanbul 2013 sayfa: 600-606

³ A.Hamdi Tanpınar, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, ‘Yunus Emre’, Degah Yay., İstanbul 1995, s.133.

Yûnus'un dil ve üslubu ile ilgili incelemelerde ilk vurgulanan; sade, anlaşılır, temiz ve güzel bir Türkçe ile şiir söylediği; kullandığı kelimeler, bunların çağrışımları ve mecazla Türk şiir dilinin kurucusu olduğu, Türkçe'nin şiir dili olmasında müstesna bir yere sahip olduğudur.⁴ Yûnus'un şiirleri; muhteva, samimiyet, anlaşılır bir dille ve coşkun bir lirizm söyleyiş özellikleriyle kendinden sonra gelen mutasavvıf şairlerin ilham kaynağı olmuş ve tasavvufi şiir söyleyenler arasında Yûnus dili olarak adlandırılan bir ekol oluşturmuştur.⁵ Öyle ki söyleyiş benzerliği ile birçok şiirin ona isnad edilmesi bu sebeptendir. Mutasavvıf olan ve tasavvufi şiirler söyleyen Yûnus Emre'nin şiirlerinde dile getirdiği ve lirizmin hakim olduğu tasavvufi heyecanlar, onun dil ve üslubuyla adeta kemale ulaşmıştır. Konuyla ilgili İsmâîl Hakkı Bursevî, Şeyh Yûnus bu lisanın hatmidir, ondan sonra gelenler nazımda onu taklit etmişlerdir, demektedir.⁶

Yûnus Emre'nin, veya ona ait gösterilen, bazı şiirleri tasavvufi mahiyeti itibariyle yoğun sembol ve mecaz barındırmakta⁷ ve bu özelliğiyle şathiye olarak değerlendirilmektedir. "Sûfnin sekr, vecd, cezbe, galebe, inbisat, istiğrak, cem', fenâ ve tevhd-i zâtî gibi kendini kontrol edemediği tasavvufi haller içinde söylediği sözler."⁸ olarak tanımlanan şathiyeler, karmaşık ve kapalı mecaz ve semboller ihtiva ettiği için ancak bir mutasavvıfın rehberliği ile doğru anlaşılabilir. Anadolu'da İslâm tasavvufunun oluşması ve gelişmesinden itibaren dinî ve tasavvufi manzumeler için gerekli görülen bu ihtiyaç doğrultusunda, zaman içerisinde gelenek haline gelen şerh usulü oluşturulmuştur.⁹

Yûnus Emre'nin şathiye türünde şiirleri olmakla birlikte bunun oranına işaret edecek şekilde Fuat Köprülü, "Yûnus'un ahlâkî ve felsefî manzûmeleri yanında pek az şathiyyât-ı sûfiyâne şeklinde şeylere de rastlanır." demektedir ve onun meşhur "Çıktım erik dalına anda yedim üzümü" matlalı şiirini bu kabilden kabul etmektedir.¹⁰ Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı'nın birlikte şathiye üzerine hazırladıkları çalışmada Yûnus'un 17 şiiri şathiye olarak değerlendirilmiştir.¹¹

⁴ Konuyla ilgili geniş bilgi için bk.: Fahir İz, "Yunus Emre'nin Dili", *Uluslararası Yunus Emre Semineri 6-7-8*, Eylül, Bildiriler, İstanbul 1971, s.126-127; Mustafa Tatçı, *Yunus Emre Divanı Tahlili*, MEB Yay., Ankara, 2005, s.83-85. ; Müşgan Cumber, "Yunus ve Türkçemiz", *Yunus Emre Sempozyumu Bildiriler*, Marmara Üniv. Türkiyat Araştırmaları Enst. İstanbul 1991, s.124-130.

⁵ Gölpınarlı, Yunus Emre ve Tasavvuf adlı çalışmasının 'Tarih Boyunca Yunus' başlıklı bölümünde şairin kendinden sonra XIX. asra kadar mutasavvıf şairler üzerindeki tesirini değerlendirmektedir. Konu için bk.: Abdülbaki Gölpınarlı, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1961, s.204-232.

⁶ Mustafa Tatçı, "Yunus Emre", *TDVİA*, C: 43, İstanbul 2013 sayfa: 604..

⁷ Tasavvufi şiirlerde mecazın kullanımını ve gerekliliği ile ilgili değerlendirmeler için bk.: Yakup Şafak, *Klasik Şiir Üzerine Yazılar*, Saye Yay. 2003, s.1-18.

⁸ Süleyman Uludağ, "Şathiye", *TDVİA*, C.38, İstanbul 2010, s.370.

⁹ Klasik Türk edebiyatında ve tasavvufi şiirlerde şerh geleneği hakkında bilgi için bk.: Sadık Yazar, *Anadolu Sahası Klâsik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği*, İstanbul Üniv. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2011.; Ömür Ceylan, *Tasavvufi Şiir Şerhleri*, Kitabevi Yay., İstanbul, 2000.

¹⁰ Fuat Köprülü, *a.g.e.*, s.277-278.

¹¹ Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, *Türk Edebiyatında Şathiye*, Akçağ Yay., Ankara 2001, s.65-79.

Necla Pekolcay, Yûnus'a ait olduğu kesinlik kazanmış şiiirlerin hiçbirinde dine saygısız bir ifade bulunmadığını belirterek Yûnus'un şiiirlerinin şathiye olarak değerlendirilmesine ihtiyatlı yaklaşır. Konuyla ilgili, Yûnus bir şathiye yazmış mıdır, sorusuna 'yazmışsa nasıl bir şathiye yazmıştır' ı eklemek gerektiğini belirtir.¹²

Yûnus Emre'nin en fazla bilinen ve şathiye olarak kabul edilen şiiiri yukarıda da belirtildiği gibi "*Çıktım erik dalına anda yedim üzümü*" matlalı şiiiridir. Yûnus'un bu şiiiri, âlim ve mutasavvıf olan önemli şarihlerden; Şeyhzâde, Niyâzî Mısrî, İsmâil Hakkı Bursevî ve Nakşibendî tarafından şerh edilmiştir.¹³ Adı geçen şarihler Yûnus'un başka şiiirlerini de şerh etmiştir.¹⁴ Yûnus Emre'ye ait şiiirlerin önemli âlim ve mutasavvıflar tarafından şerh edilmesi Yûnus'a verilen kıymetin ayrı bir göstergesidir.

Adı geçen şarihlerden İsmâil Hakkı Bursevî, Yûnus Emre'ye isnad ettiği beş şiiiri şerh etmiştir. Bunlardan biri yukarıda belirtilendir. Diğerleri; *Adım adım ileri beş âlemden içeri / On sekiz bin hicâbı geçdim bir dağ içinde, Sırâtdan gel sıfâta anda safâ bulasın/Hayâllere talma kim dosta mahrem olasın, Yitürdüm Yûsufî Ken'ân ilinde / Bulundu Yûsuf u Ken'ânbulınmaz, Çıkdım bâdâm dalına anda yedim üzümü/O demde üzüm yidim âni'buldum özümü* matlalı şiiilerdir.¹⁵ Bunlardan "*Çıktım badam dalına...*" ile başlayan manzumenin *Âşıkî mahlaslı bir şaire ait olduğu ve Yûnus'un şiiirine nazire olarak yazıldığı tespit edilmiştir.*¹⁶

XVII ve XVIII. yy'lar arasında yaşamış olan İsmâil Hakkı Bursevî; dil, edebiyat, tefsir, hadis, kelam gibi birçok alanda yazdığı eserler vasıtasıyla tüm İslam coğrafyasında şöhret bulmuş büyük bir âlim, mutasavvıf ve divan sahibi büyük bir sufi şairdir.¹⁷ Onun bu özelliklere haiz olması, hem şerhini hem de şerh ettiği şiiiri ayrıca önemli kılmaktadır. Yûnus Emre'nin tasavvufî sembol ve mecazlarla söylediği, "*Sırâtdan gel sıfâta anda safâ bulasın/Hayâllere talma kim dosta mahrem olasın*" matlalı şiiirini anlamak da ancak Yûnus gibi mutasavvıf olan birinin şerh etmesiyle mümkün olacaktır. *İsmâil Hakkı Bursevî'nin şerhi bu itibarla son derece önemlidir.*

Hazırlanan bu çalışmada Yûnus Emre'yi anlamak, onun his ve düşünce

¹² Necla Pekolcay-Emine Sevim, *Yunus Emre Şerhleri*, Kültür Bak. Yayınları, Ankara 1991, s.21.

¹³ Bu şerhler Necla Pekolcay ve Emine Sevim tarafından bir araya getirilmiş kitap olarak basılmıştır. Bk.: Necla Pekolcay-Emine Sevim, *a.g.e.*

¹⁴ Bk.: Sadık Yazar, *a.g.t.*, s.641-645.

¹⁵ Yunus'un; "*Çıktım erik dalına anda yedim üzümü*" ile başlayan şiiirine yapılan şerhler Emine Sevim tarafından Latin harflerine aktarılmıştır.Bk.: Necla Pekolcay-Emine Sevim, *a.g.e.*, "*Adım adım ileri beş âlemden içeri*" mısraı ile başlayan şiiirine Bursevî tarafından yapılan şerh Amil Çelebioğlu tarafından Latin harflerine aktarılmıştır. Bk.: Amil Çelebioğlu, "Yunus'un Bir Şiiiri'nin Şerhi", *Yunus Emre Sempozyumu Bildiriler*, Marmara Üniv. Türkiyat Araştırmaları Ens. İstanbul 2 Mayıs 1991, s. 73-82.

¹⁶ Ömür Ceylan, *a.g.e.*, s.25-27.

¹⁷ Hayatı hakkında bk.: Ali Namlı, *İsmâil Hakkı Bursevî Hayatı, Eserleri, Tarikat Anlayışı*, İnsan Yay., İstanbul 2001.

dünyasının ortaya çıkmasına katkı sağlamak amacıyla İsmâil Hakkı Bursevî'nin "Şerh-i Ebyât-ı Yûnus Emre" adıyla Süleymaniye Ktp. Esad Efendi, nr. 1521 şeklinde kayıtlı olan Yûnus Emre'ye ait "Sırâtdan gel sıfâta anda safâ bulasın"¹⁸ mısraı ile başlayan şirinin Türkçe şerhi, Latin harflerine aktarılmıştır.¹⁹ Müellif hattı olan eser 1712 tarihlidir. Söz konusu şiirin Bursevî metnindeki şekliyle tamamı şöyledir:

Şırâtdan gel sıfâta anda şafâ bulasın
Hayâllere talma kim dosta mahrem olasın

Bu yolda 'acâ'ib çok 'acâ'ibe aldanma
'Acâ'ib anda olur ki dost yüzün göresin

Âhâkikatdir Âhâk şehri yedi kapusu vardır
Her kapudan içerü girüb cevân urasın

Evvelki kapusunda bir kapucu var anda
Saña eydür berü gel olmaya ki varasın

İkinci kapusunda iki arslan var anda
Saña hâmler kılurlar korqmayuban varasın

Üçüncü kapusunda üç ejderhâ var anda
Niçeleri korqıtmış olmaya ki korqasın

Dördüncü kapusunda dört rehberler var anda
Bizden saña dimekdir gerek ki sen bilesin

Beşinci kapusunda perîler vardır anda
Dürlü metâ' şatarlar olmaya ki alasin

Altıncı kapusunda hürîler vardır anda
Saña dirler berü gel olmaya ki varasın

Sen ki anda varasın ol hürîyi alasin
Bir hürîden ötüri dostdan mahrum olasın

¹⁸ Söz konusu matla beyit A.Gölpınarlı'nın neşrettiği çalışmada; Süretten gel sıfâta anda mâ'nî bulasın/ Hayal-lerde kalmagıl erden mahrum kalasın" şeklindedir. Bk. : Abdülbaki Gölpınarlı, *a.g.e.*, s. 230.

¹⁹ Metin Latin harflerine aktarılırken köşeli parantez içinde verilen sayfa numaraları, metnin her sayfasına Arap harfleri ile verilen numaralardır.

Yedinci çapusunda yediler vardır anda
Saña dirler kırtıldıñ gir dost yüzün göresin

Bu didüğimiz sözler vücüddan taşra degil
Kendiñi hüb isteseñ dostıñ anda bulasın

Yünus sen bu sözleri ‘ayān ‘ayān söylediñ
İster iseñ kânını miskînlükde bulasın

[178] MİN KELİMĀTİ’Ş-ŞEYH YŪNUS EMRE KŪDDİSE SIRRI-
HU ŞEREĤAHĀ EL-FAKİRŪ’Ş-ŞEYH İSMA‘Ī HĀKĶI EL-BURSEVĪ
ŞERRAĤĀ LLĀHU ŞADRAHŪ

Bismillahirrahmanirrahim

Şırâtdan gel şifâta anda şafâ bulasın

Şırât şol yola dirler ki anda asla i‘vicâc olmaya. Āhiretde cehennem üzeri-
ne memdūd olan cisriñ firâz u nişîb istivâ’sı olmak a‘mâl-i ‘ibâda dâ’irdir. Anıñ-
çün şerī‘at ve tarīkatda müstakīm olanlar orada ‘aķabe görmeyüb toğrı cennete
giderler ve yol zahmeti çekmezler. Pes Ĥaķķa giden yollarıñ cümlesi toğrıdır
velâkin egrilik ol yollarda meşy idenlere göredir. Egerçe ki *Ve inne ilā rabbike’l
muntehā*²⁰ hasebiyle ‘umūm ve huşūs ehliniñ rücū’ı Allaha’dır. Zirā ‘abd ne ķadar
ābıķ olsa dahı āhir efendisi çapısına gelür. Anıñçün lâzımdır ki ihtiyārla rücū‘ ey-
leye, iztirārla degil. Burada şırâtle murād şırât-ı ma‘nevîdir ki matlūbu olan şifâta
mevâddı ve müsîl olan esbâb-ı zâhire ve bātınadır ve şifâtdan murād şifât-i ilâhî-
dir ki bu nazmıñ evahirinde işâret olınsa gerekdir ve şifât birķaç nev‘ üzerindedir.
Evvelkisi şifât-ı zâtiyyedir ki Ĥaķķ Te‘âlâ anıñ zıddıyla muttasıf olmaz. Kıdret
ve ‘izzet ve ‘azamet ve emşâli gibi. Zirā Allah Te‘âlâ’da ‘acz ve zillet ve Ĥaķâret
ve neżâ’iri mutaşavver degildir ve ikincisi şifât-ı fi‘liyyedir ki zıddıyla ittişâf
câ’izdir, rızâ ve rahmet ve saht ve ģazab ve ģayrılar gibi. Velâkin bu şifât mebdâ-
si cihetinden melhūz degildir, zirā infî‘âlâtdır. Belki netâ’ic ve ģâyâtı cihetinden
me’hū(z)dur ki ef’âldir ve üçüncüsü şifât-ı cemâliyyedir ki luţf ve rahmete dâ’irdir
ve dördüncüsü şifât-ı celâliyyedir ki ķahr u ģazaba müte‘allıķdır ve bu maķâmda
şifât-ı İlâhiyyeden dahı maķşūd şifât-ı vücüdiyye-i rahmāniyye ve rahîmiyyedir
ki [179] muntehab-ı şifât-ı İlâhiyyedir ve insāniñ dünyâda kemâli ol şifâtle it-
tisâfa menūtdır. Şifâta da‘vet iledir zâta degil. Zirā bu şifâtıñ zata ziyâde ittişâli
vardır. Şöyle ki zât anlarıñ kemâlâtıñdan ‘ibâretdir ve bir dahı budır ki maķâm-ı
beķâyâ göre şühüd-ı dâ’im ve istiğrâķ-ı tecelli dedikleri āyine-i şifâtdan hâsıl
olan müşâhedeye göredir. Pes bu mertebede rü’yet-i şifât rü’yet-i zâta mir’âtdir ki

²⁰ Ve şüphesiz en son varış Rabbinedir: Necm Suresi 42. ayet

mir'âde râ'î ve mer'tye göre hicâbiyyet olmaduğı gibi sıfâtda dağı yoğdır. Me-ger ki râ'î mübtedî ve â'ma ola. Bu sûretde âyine ve sıfâtın hicâbiyyeti hicâb ve 'amâya râci'dir. Fefhem cidden ve bir dağı budır ki mertebe-i zâtın egerçe ta'ay-yüni i'tibâriyle albe ba'zı ber hâsıldır velâkin dâ'im degildir ve künhî üzere dağı müte'alli idrâk degildir. Pes matma'-ı nazar olan mertebe-i sıfâtdır velâkin yalnız âbe-i avseyn olduğı cihetden degil belki âvâdanı seyr ile bile fe-a'refe ve şafâ-i kudüretten halâsdır. Enbiyâ kümmel-i evliyaya aşfiyâ dedikleri budur ki Hâ Te'âlâ anları kendi nefsi için ıstıfâ itmiş ya'ni üründilmişdir. Bir vechle ki anlar da şirket-i gayr yoğdır. 'Avâmm-ı nâs ise böyle degildir. Anıñcün Hâa meşğül oldukları gibi gayre dağı meşğül olurlar. El-hâsıl şol kimselerin ki şalâtı dâ'imdir. Anlar Hâ için ıstıfâ olınmışlardır ve şunların ki şalâtı evatâ tefri olınmışdır. Anlar şirketten hâlâs olmamışlardır, eger hâlâs olsalar cemî'-i evat ve enfâs-ı Hâa maħsûs olurdu. Ma'nâ-yı mısra' budur ki cennet-i şuriyyeye şirâtdan geldikleri gibi ki murâd-ı â'mâl-i şer'iyye ve âhkâm-ı mer'iyyedir. Sen dağı 'âlem-i sıfâta ki cennet-i ma'neviyyedir, tarıından gel ki şurût ve uyüd ve usûldir ve illâ cehennem tabî'atda alur ve kudüretten hâlâs olmazsın. Pes bunda ilhâddan men' olduğı gibi işâret vardır ki islâh-ı vücûda dağı yolından hareket itmek gerekdir ki erbâb-ı teslîk yanında ma'lumdır. Pes bu irşâdi abûl iden mürşid kâmile müraca'at ider. Zirâ [180] her tarıın erkânını erbâbı bilür ve bir izdivâcda nikâh bulunmasa neseb şahîh olmaz. Anıñcün zinâ'-yı ma'nevîden tevellüd idenler bi'l-külliyeye tarıden hâriclerdir. Zirâ küşüf-ı süfliyye ve 'ulüm-ı cüz'iyye zühür itmek nesebini taşhîh itmez ve illâ rehâbine ve felâsife dağı tarı-i müstaimde olmak lâzım gelürdi ve bu ma'nâdan bu â'sârda havâss-ı zeyyinde olanların ekşeri gâfildir.

Hayâllere talma kim dosta mahrem olasın

Hayâl dedikleri insânın dimâğı mademinde bir uvvetdir ki dâ'imâ maħsûsâtdan ahz ider. Vehm didikleri uvvetin altıdır ve fikr-i tabî'î dedikleri hayâle muşâhibdir. Anıñcün melekde fikr olmaz. Zirâ insân gibi tabî'at-ı 'unsu-riyye ve 'aldan mürekkebe degildir. Belki 'akl-ı sırfdır ve insân dağı 'al-ı udsî mertebesine teraı etdikde fikr-i tabî'îden hâlâs olur. Hâzret-i hayâliyye dedik-ler rûhla cism arasında olan 'âlem-i mişâldir ve hayâl ile haıatın mâbeyninde fark budır ki haıat vücûd-ı şâbitdir ki teğayyür abûl itmez. Hayâl ise dâ'imâ müteğayyir olur. Anıñcün mertebe-i hayâlde olan keşüfin netâ'ici yoğdur ve şahî- bi memlürdür ve mertebe-i haıatden olan dağı İlâhîdir ki albe nüzûl ider ve teğayyür abul itmez. Anıñcün enbiyâ ve kümmel-i evliyânın avâl ve ef'âlî ki zb ve teğayyürden maşûn ve maħfûzdır ve te'vilden dağı berîdir ve hayâl ne idügin bilmeyen, hayâli keşf-i şahîh kıyâs idüb eşeri zühür itmedikde munabız olur. Felâ yelümenne illâ nefsehü, dostdan murâd Allah Te'âlâ'dır ki maħbûb-ı haıı- dir. Zirâ zâtı müdreke degil ise de kemâli müdrekdir. Binâen 'alâ hazâ maħbûb

lizâtihidir. Ekşer mütekellimin bu ma'nâdan gâfil olub ma'hbûb-ı lizâtihi lezzet ve def'-i elemidir, demişlerdir. Ya'ni onların yanında ma'hbûb-ı lizâtihi olmağa vusûl şartdır ki anıñla def'-i elem hâsıl ola. Hâkık'a ise vusûl mümkün degildir. Anıñçün Hâkık'a muhabbeti emrine imtişâl ile te'vîl iderler ve dosta ma'hem ol-makdan murâd [181] esrâr-ı sıfâtına ittılâ'dır. Ya'ni deryâ gibi olan hayâlâta tal-ma ve efkâre düşme bil ki mertebe-i kalbde huzûr ve mertebe-i rûhda müşâhede ve mertebe-i hafîde muvâsala ve mertebe-i ahzâda fenâ ehli ol. Tâ ki sırr-ı Hâkık'a yol bulasın ve bunda işâret vardır ki hayâlât ile sülûk iden kimse tarîk-ı sıfâtdan hâricdir. Anıñçün âbdî menzili bulmaz ve Hâkık'a âşinâ olmaz.

Bu yolda 'acâ'ib çok 'acâ'ibe aldanma

Bu acâ'ibden murâd zikr olınañ hayâlâtdır. Zîrâ 'avâlim-i seyrâniyye üç yüz altmış biñdir ki yetmiş biñ yol ya'ni tarîk-ı sıfât da hicâb da dâhildir ve Hâkık-ı şarîh bu 'avâlimiñ verâsındadır ki anda asla hicâb yoqdur. Bunlardan acâ'ib ile ta'bîr olunduğı budur ki esmâ'-i muhtelifeniñ süver-i garîbesidir. Anıñçün her ma'kamda sâliklere pâ-bend olmuştur. Bu sebepten ekşer sallâk kimi cismânî ve kimi rûhânî ve kimi 'âlem-i â'yânda vukûf itmişlerdir. Pes bunlarıñ idrâkâtı bil-izâfe 'ulûm ise de fi'l-hâkıkâ şu'ürdür. Zîrâ hicâb-ı tab'îñ verâsından idrâkdir. Anıñçün müste'id olan sâlik mâverâya istişrâfdan hâli degildir. Zîrâ eger idrâk ve şühûdî tam ola idi mâverâya cümbüş hâsıl olmazdı. Nitekim leylî-i mirâciñ etvârî aña şâhi(d)dir ve bunda remz vardır ki sâlikde tev'hîd-i İlâhî kuvvetde olsa perde-i 'acâ'ibi har'k ider ve anıñla hey'ât-ı hayâlâtı izâle kılar ve eger mücerred-i esmâ'la sâlik ise başına çok hâller gelür ve eger olduğı ma'kamı istihlâ idüb orada vaqfe iderse mekr ehli olur.

[182] 'Acâ'ib anda olur ki dost yüzün göresin

Ya'ni cemî'-i 'acâ'ibiñ ma'sdarı rü'yet-i Allah'dır. Bu rü'yet-i hâkîkiyye hâsıl olsa cemî'-i 'acâ'ibiñ seyri hâsıl olur ve illâ sâ'ir müşâhedeler hayâlât-ı sū-retin bulur. Zîrâ cümlesi müşâhede-i hâkîkiyyeniñ vesâ'ilidir, vesâ'il ise neticeniñ 'aynî olamaz. Pes 'aynî olan vesâ'ite na'zar ve i'tibâre kalmaz.

Hâkîkatdir Hâk şehri yedi kapusu vardır

Bundan ma'şûd zikr olınan ma'hlûb ve fi'l-cümle anıñ berâhızını beyândır ve bunda ma'kül ve ma'nâyı hiss ve sûret ile temsîl eyledi. Tâ ki idrâk-i 'ukûle a'krab ve ahz-ı kulûbe enseb ola ve illâ Hâk Te'âlânıñ şehri ve anıñ yedi kapusu olmağ yoqdur. Egerçe ki 'âlem-i sûret dañı ma'kamına göre Hâk'dır. Hâkîkatden murâd mertebe-i âhadiyyetdir ki cemî'-i hâkâ'îki câmi'dir. Anıñçün aña hâkîka-te el-hâkâ'îk dirler. Zîrâ her ism-i ilâhîniñ bir hâkîkâtı vardır ki zât-ı ilâhiyye anıñla müte'ayyin olmuştur ve hâkâ'îk bu ta'ayyünâtle mütemeyyiz olur ve illâ zât-ı Hâkık'a göre hâkîkat-i vâhîdedir ve hâkîkat-i Muhammediye dedikleri ta'ay-

yün-i evvel i'tibâriyle olan zâtdır ki cemî'-i hâkâ'îki müştemildir. Pes bundan fehm olındığı hâle vücûd her ne güne şîfât üzerine ise hâkîkat odır ve şîfâtdan murâd hilâf ve temâ'sül ve teğâbüldür. Anıñçün 'ayn-ı şerî'at 'ayn-ı hâkîkattir. Velâkin hâkîkati herkes fark itmekden 'âciz olmağla ism-i zâhir ve bâtın hasebiyle şerî'at-i ževâhir ve hâkîkat-i bevâtındır didiler ve sırr-ı hâkîkat dedikleri ittihâd-ı 'ayndır ve bu vahdet-i vücûdı kemâ-yenbağî idrâke degme mekâşif nâ'il olmamışdır ve bundan lâylîh olur ki hâkîkate vüsûl selb-i evsâfla olur. Zîrâ ef'âl mertebesi şîfâta libâs olduran gibi şîfât dañı zâta hicâb gibidir ya'ni bize nisbet ile ve illâ Hâk kendi şîfâtıyla muhtecibdir mañcüb degil zîrâ hâricden sâtir yoğdır. Fe-ennehüm cidden ba'de zâ hâkîkate yedi çapu işbât itmek sûretde a'zâ-i seb'a ve ma'nâda şîfât-ı seb'a hasebiyledir ve illâ cennetiñ çapusu sekizdir ki fenâ ve beğâyâ nâzîrdır. Nârîñ yedidir. Zîrâ ehl-i nâra mertebe-i çalbden hişse yoğdır ki müşâhededir. Bil ki ol bâb anlarıñ üzerine muğlağdır, zîrâ dünyâda â'mâ olan âhîretde dañı â'mâdır. Anıñçün anlara [183] na'îm şîfâtı yoğdır, zîrâ rü'yet olmayan yerde vişâl ve lezzet dañı olmaz. Fe-a'refe

Her çapudan içeri girüb cevân urasın

Mağsûd şîfât-ı rezîleyi izâledir ki her çapu muğâbilesindedir, zîrâ mevâ-ni'tî def' itmeyince duhûl müyesser olmaz. Pes a'zâ-i seb'a ki sem' ve başar ve lisân ve yed ve bañn ve ferc ve ricldir. Hâkâ'îki çable'l-ıslâh cehennemden ebvâb-ı seb'asına nâzîr ve ba'de'l-ıslâh cennete dâ'irdir ve bir kimse âhlâk-ı İlâhiyye ile muttasîf olmağ cennetiñ ebvâb-ı şemâniyesinden def'aten duhûle vesîledir. Nitekim Hâzret-i Şiddîk reğiallahu anh hâkîkında mervîdir ve cevân urasın di-düğü budır ki cennet-i sûriyye ve ma'neviyyeniñ hârici ki â'râfdır. Mañhall-i çabz ve sükûn ve dâhil mañhall-i baş ve hârekettir. Pes sâlik tezkiye-i nefis ve ıslâh-ı vücûd itmedikçe çahr u çabzdan halâs olmaz ve mekr-i İlâhiden necât bulmaz.

Evvelki çapusunda bir çapucı var anda

Saña eydür berü gel olmaya ki varasın

Ya'ni vücûd-ı insân müştemil olduğı şehir-i hâkîkatiñ evvelki çapusunda bir çapucı var. Ya'ni bir mâni' ve hâ'il var ki seni kendi hevâsına da'vet itmekle ol çapudan cennete duhûle mâni' olur ve ol mâni' ve mü'ekkilden murâd mertebe-i şerî'ate göre şeytân ve mertebe-i tarîkate göre nefis-i emmâredir ki bunlardan her biri insânî şirke da'vet iderler. Cennetiñ miftâhı ise kelime-i tevâhdür. Anıñçün ol çapucınıñ da'vetine icâbetden nehy eyledi, zîrâ şirke icâbet itmek sebab-i duhûl-i nârdır. Velâkin şeytânîñ şirki, şirk-i celîdir ki cennet-i hissiyyeye duhûlden mâni' ve nefsiñ şirki şirk-i hafîdir ki cennet-i ma'neviyyeye duhûle sedd olmışdır ve kaçan da'vet-i melek yüzünden tevâhîde icâbet olınsa rızâ-i İlâhî hâsıl hâzin-i cennet olan Rıdvân cihetinden mübeşşir ve fetî-i bâbla duhûl müyesser olur [184] ve beyt-i mezkûr bu vechle fehm olunmağ gerekdir ve hâdişde gelmişdir ki cennet

mekârih ve cehennem şehvâtla mahfûfedir. Ya'ni cennet bir gülşen gibidir ki havliyesi hârdır. Anıñçün tevhi'd ve â'mâl-i şerî'at nefsi-i emmâreye sa'bdır. Cehennemîñ ise çevresi şehvâtdır ki menhiyyât ve muharremâtdır. Anıñçün fi'li sehldir, zîrâ nefste añâ iqbâl ve teveccüh vardır ve bundan fehm olındı ki her yerdeki şeytân ve nefsi şehvât yüzünden nâra da'vet ider. Melek dahı orada â'mâl-i şer'iyeye yüzünden cennete da'vet ider. Pes gerekdir ki da'vet-i melekî da'vet-i şeytân üzerine tercih eyleyüb feth-i ebvâb-ı kalbe iqdâm ve cesâret eyleye ve bundan zâhir oldı ki kelime-i tevhi'd olmasa sâ'ir â'mâl yüzünden feth-i bâb olmaz.

İkinci çapusunda iki arslan var anda

Saña hamle kıllurlar kırkımayuban varasın

Bundan murâd nefsiñ huşûs üzerine iki şıfatını beyândır ki şıfat-ı seb'iyeniñ eşeddidir ki biri kibr ve biri gâzabdır. Zîrâ gâzab arslânda ve kibr kaplânda gâlibdir ve kaplân dahı arslân nev'indedir. Egerçe ki ba'zı evsâfda muhteliflerdir ya'ni nefsiñ bu iki şıfatı kuvvâ-yı rû'hâniyyeye dâ'ima hücum ve hamle kıllurlar ve anları ifnâ itmege çalışurlar. Velâkin sen ki mücâhid-i fi seb'illâh ve seyf-i tevhi'diñ sâhibisin, hamlelerine bakmayub karşı varub vücûdlarına izâle eylesin. Tâ ki tevâzu' ve meskenet ve şabr ve hilm ile muttasıf olmağla cennetiñ ikinci çapusu saña meftûh ola ve cehennemiñ dahı iki çapusu insidâd ve infilâk bula ve cennet çapusunda olan havâle mündefi' olub duhüle mâ'ni kalmaya.

Üçüncü çapusunda üç ejderhâ var anda

Niçeleri kırkıtmış olmaya ki kırkıasın

Bu üç ejderhâdan murâd, nefsiñ başka üç 'aded şıfatıdır ki [185] hasenât insânı ekl etmekte ejderhâ gibidir ve ol şıfatlar riya ve hâsed ve hubb-ı mâldır ki bunlar dahı nârîñ ba'zı ebvâbı muqâbelesindedir. Pes bunları ıslâh idüb hulûs ve gıbta ve zühdle muttasıf olan sâlik cennetiñ üçüncü çapusın açmış olur ve şıfat-ı mezkûreniñ ne mertebe mühlikâtdan olduğı kütub-ı şerî'atde mestûrdır. Huşûsâ ki hubb-ı mâl cemî'-i haşâyânîñ başıdır. Pes bu üç şıfat-ı mezmûme üç ejderhâ gibi olicağ nefsi-i emmâre çok başlu ejderhâ gibi olmuş olur ve ejderhânîñ hayvânât-ı berri ve bahri eklden soñra verâ'-i seddede Ye'cûc ve Me'cûca tarh olıñduğı eşerde vârid olmuştır.

Dördüncü çapusunda dört rehberler var anda

Bundan maşsûd nefsiñ dört 'aded şıfat-ı uhrâsıdır ki mâni'-i duhül-i cennet-i kalbdır. Rehber ta'bîr olıñduğı tarîk-i şerr ve semt-i ihticâba dâ' oldıqları i'tibârlıdır. Zîrâ reh-nümâ yâ dâimâ ilâ'llah veyâ dâimâ ilâ mâsivâ'llah'dır ve ol dört 'aded şıfat-ı zemîme Hâzret-i İbrâhîm'in 'aleyhi's-selâm zebhle me'mûr olduğı tuyûr-ı erba'adır ki fâvus-ı ziyet ve gurâb-ı hîrs ve dik-i şehvet ve hamâ-

me-i hevâdır. Zîrâ fâvusda zînet ve gurâbda hîrs ve horosda şehvet ve hamâmede tereffu'-ı ile'l-hevâ ve ma'küsen suķûṭ ğâlibdir. Pes sâlike vâcibdir ki zen gibi zînet ihtiyâr etmeye ve gurâb gibi cîfe-i dünyâyâ harîs olmaya ve bednûs gibi ehl-i şehvet olmaya ve gögercin gibi gâh âşiyânesin bekleyüb ehl-i ṭabî'at-ı süfliyye olmaķdan ve gâh bî-fâ'ide hevâlanmadan ihtirâz eyleye. Tâ ki nârîñ dördüncü ka-pusu mesdûd ve cennetiñ dañı dördüncü bâbı meftûh olub ğazab rahmete ve firķat vuṣlata ve elem lezzete ve źulmet nûra mübeddel ola cennet-i şalbe ṭoĝrı yol açıla.

[186] Bizden saña dimekdir gerek ki sen bilesin

Ya'ni biz bu şıfâtıñ gerçe 'adedin ta'yîn eyledik, velâkin anlardan murâd nedir taşrîh itmedik. Zîrâ cümlesi seniñ vücûdiñda nefis-i emmâreñe dâ'ir şıfât-ı zemîmedir. Pes bizden saña bu ķadar ifâde eylemek kâfidir. Eger sen dañı arayiseñ icmâlen fehm idüb ba'de tafşîlen esrârını źuhûra getirirsin ve riyâżet ve mücâhede ile â'dâyı ortadan ref' idersin ve řarîķ-i cenneti hârdan tathîr idersin.

Beşinci kapusunda perîler vardır anda

Dürlü metâ' satarlar olmaya ki alasin

Burada perîleriñ 'adedini taşrîh itmedüĝinden fehm olunur ki bunda 'aded-i maķşûd degildir ve perî cinn dimekdir ve cinn ervâhdır. Ya'ni gerçi cinn cism-i latîfdir melek gibi velâkin a'yün-i nâsdan ihtifâsı hasebiyle rûh gibidir. Pes bun-larıñ melâ'ikeden farkları budır ki melâ'ike ervâh-ı 'âliye ve cin ervâh-ı sâfiledir ve bunlardan murâd rûh-ı hayâlî ve rûh-ı fikrî ve rûh-ı 'aklî ve rûh-ı hîfzî ve rûh-ı zikrîdir ki fi'l hâķîķa beş 'adeddir. Nitekim ķuvâ-yi hîssiyye dañı beş 'adeddir ki bâsıra ve şamma ve sâmi'e ve zâ'ıķa ve lâmisedir ve anlardan ervâhla ta'bîr etdü ki ķuvvet-i rûhâniyye tâbi' olmaĝladır ve ķuvâ-yi rûhâniyyeyi îslâh etmek ķuvâ-yi hîssiyye îslâhdan soñradır. Zîrâ ķuvâ-yi hîssiyye keşîf ve ķuvâ-yi rûhâniyye latîfdir. Binâen 'alâ hazâ hicâb-ı źulmânîden hicâb-ı rûhâniye intiķâl eyledi. Tâ ki bunlar dañı tedrîcle şalâh ve tezķiye ķabûl ide ve perde muṭlâķa münhariķ ola ve bâb-ı cennet řalb-i infitâh bula ve metâ'ları her biriniñ muķtezâlarıdır ki mâsivâ-ya ta'alluķ itmişdir. Pes bunlarıñ muķtezâları üzre hâreket ve ol cânibe meyl ve muhâbbet sâlike hicâb-ı latîf-i rûhânî olur hicâb-ı rûhânî dañı 'âlem-i hâķdandır ve 'âlem-i hâķ [187] harķ olunmadıķça 'âlem-i emr ve 'âlem-i â'yân ve 'âlem-i şu'ün seyr olunmaz.

Altıncı kapusunda hürîler vardır anda

Bunda dañı 'aded maķşûd olunmamaĝla taşrîhi terk itdi. Hürdan murâd 'ulûm ve ma'ârifdir: 'ilm gibi ilm-i fiṭrî ve 'ilm-i zevķî ve 'ilm-i sükrî gibi. Velâ-kin 'ilm-i zevķî dañı üçdür ki 'ilm-i ef'âli ve 'ilm-i şıfâtî ve 'ilm-i zâtîdir. Pes mecmû'-ı 'ulûm altı 'aded olur. Tedebbür, bunda hicâb-ı latîfde teraķķı vardır.

Saña dirler berü gel olmaya ki varasın

Ya'ni havās-ı zāhire ve bātinaya vücūd virmedügiñ gibi 'ulūma dañı muṭlaḳā muḳayyed olma. Zīrā 'ulūm-ı zāhire sālikiñ dünyāsı ve 'ulūm-ı bātinā āhireti gibidir ki ikisi dañı ehlullāha ḥarāmdır. Anıñçün Qurān-ı ḥaḳḳı ḥaḳḳında gelür: *Lā yemessuhū illāl mutahherūn*²¹ *ey el –mutahherūn an-re'si cemū 't ta 'alluḳat*²²

Sen ki anda varasın ol hūrīyi alasın***Bir hūrīden ötüri dostdan mahrūm olasın***

Maḳsūd 'ulūm yüzinden olan ihticābdan nehydir, zīrā çok sālıklere pā-bend olmuşdır. Zīrā insānda şehvet-i baṭın olduğı gibi şehvet-i kelām ve şehvet-i 'ilm dañı olur. Pes her kemāli kendi maḳāmında vaz' idüb mebbe'-i kemālāt olan Ḥaḳḳ'a 'uruc itmek lāzımdır. El-ḥāsıl bu mertebede ḥicāb-ı rūḥānī tamam olur.

Yedinci ḳapusında yediler vardır anda***Saña dirler ḳurtuldñ gir dost yüzün göresin***

Bu yediden murād sıfāt-ı seb'a-i vücūdiyye-i İlahiyyedir ki ḥayāt ve 'ilm ve irādet ve ḳudret ve sem' ve başar ve kelāmdır. Ya'ni andan soñra bu sıfāt-ı ḥaḳḳıyeniñ āsarı vücūdiñda zāhir olub Ḥaḳḳ'da fenā ve Ḥaḳḳ'la beḳādan soñra cennet-i ḥaḳḳıyyeye dāhil olub nefsiñ ve sā'ir merātibiñ her dürlü mekrinden halās [188] olursın ve üstüne ebvāb-ı cenān-ı muṭlaḳā meftūha olur. Pes ḳalb-i insān ki ā'zā ve ḳuvā meyānındadır. Cānib-i vāḥidī 'ālem-i mülke ve cānib-i āheri melekūta nāzırdır ve mülk ve melekūtiñ mu'ālecesi tamām olmadıḳça ḳalb dañı marāzdan necāt bulmaz ve çünki bu cümleden halās ola sāḥib-i ḳalb dañı selāmet ile cennete dāhil olub iḳlīm-i vücūdda murādı üzre ḥükm ider ve kimseye müdāhale itdirmez ve aña cennet-i 'ācile dirler ki ol cennete duḥül iden cennet-i 'ācileye muntazır olmaz. Zīrā cennet-i 'ācile nesīse gibidir. Maa-hazā'l-lezī eşyā iki 'ālemde rü'yettir. Bināen 'alā hazā rü'yeti ilāhiyye ehl-i ferdāya taḥassür üzerine olmaz.

Bu didüğimiz sözler vücūddan taşra degil***Kendiñi hūb isteseñ dostñ anda bulasın***

Ya'ni bizim remz itdüğimiz nesnelere āfāḳī degildir, bil ki enfūsīdir. Pes tālib olub kendiñi kendiñde iste ki dosta mülākī olasın, zīrā nefsinden cāhil olan Rabbine 'ārif olmaz. Ol sebebden ki nefsi insān şüret-i raḥmāniye üzerine maḥlūḳdır ve şüretten murād şüret-i ḥaḳḳıyyedir ki müşārū'n-ileyh olan sıfāt-ı

²¹ Ona ancak temizlenenler dokunabilir: Vakıa suresi 79. ayet

²² Yani bütün alakalardan temiz olanlar

seb'adır ve dost bi'l-vāsita Resûlullâh'dır sallallahü aleyhi ve sellem ve bi'z-zât Allahü Te'âlâ'dır. Anıñçün her vücûdda hâssa-i nûr-ı nebevî vardır. Velâkin tecezzî tarîhiyle degildir, bil ki in'ikâs tarîhiyledir. Pertev-i şemsiñ âfâka in'ikâs gibi ve çün bu müşâhede 'aql-ı evvele müntehî ola mâverâsı zât-ı sırfa qalır. El-hâsıl vücûd-ı Hâkık ve vücûd-ı Resûl vücûd-ı vâhiddir ki sûret-i vâhîde sûretinde tecelli itmişdir ki biri tenzih yüzi ve biri teşbih cânibiddir ve teşbih yüzi dañı es-mâ-i ilâhiyye hasebiyle hâkâ'îk-i muhtelifle ile müte'ayyin ve sûre(t)-i muhtelifle ile mütecellî olub [189] âşâr denilmişdir ve cümle-i âşârın zevâl-i âşârı Hâkık'dır ki zıllıñ zü'z-zılla ta'ıyyeti gibi aña tâbi'dir. Bu cihetden on sekiz biñ 'âlemde vücûd-ı vahid ve anıñ tecelliyâtından gayrı eşer yoqdur. Düşer ki zâhib olan cehlin-den zâhib olmuşdır ve sırr-ı gâmızı kendi nüshasında idrâk etmeyen elvâhde taleb ide gitmişdir. Maa-hazâ cemî'-i elvâh anıñ levhîniñ ta'azzîsi ve cemî'-i sutûr anıñ qaleminiñ müsveddesidir. Bir sırr-ı ilâhîdir ki qatı rüşen ve qatı hafîdir *men lem yehdi'llâhu mâ lehü men hâd*²³

Yûnus sen bu sözleri 'ayân 'ayân söyledin

Ya'ni min-vechin 'ayân söyledin ve illâ min-vechin mertebe-i hafâdadır. Zîrâ herkesin idrâki anı ihâta itmez ve tefekkür ile dañı işi bitmez, bil ki ilhâm-ı İlâhîye mevkûfdir.

İster iseñ kânını miskînlükde bulasın

Miskînlükden murâd fenâfillâhdır ki âşâr-ı evşâf-ı nefsanıyyeyi bi'l-külliyeye izâle itmekdir. Nitekim hâdîs-i qudsîde gelür *Ene' inde'l- münkesireti kulubehum li-ecli ve'l munderiseti kubûrahüm*²⁴. Ya'ni maqâm 'indiyyet ve huzûr zâhir ve bâtını harâb olanların naşîbidir ve hikmet yenbû'a teşbih olunmuşdur. Yenbû' ise türâbda zâhir ve anda cârî olur ve türâbın sıfâtı meskenettir, anıñçün her hâml-i şakîle tañammül ider. Pes bir sâlikde tıynet-i aslıyye sırrı zâhir eylese emânet-i kübrâ hâmline tâkat getirir. 'Ubüdiyyet faqrden âhâssdır, zîrâ her faqr olan 'abd olmaz velâkin her 'abd olan faqr olur. Şol sebebden ki 'abdnın mâ-meleki mev-lâsınıdır.

Vallâhü'l-hamd 'alâ tañrîri hîzihi'l-letâifi fî-ba'zi yevmi min yevmi'l-mev-lidi'ş-şerîfi min seneti hâmse ve 'ısrîne ve mietihi ve elfi bi-qalemi'l-muñarri-ri'l-faqrî 'abdü'l-hâq sümme 'abü'l-hayy ve abdü'l-latîfu'-şeyh İsmâil Hâkıkı şerrefehü'llâhu te'âlâ bi-mezdü't-terâkki.

²³ Allah'ın hidayet etmediği kişiye hidayet edecek yoktur.

²⁴ Ben, kalbi kırık olanlarla beraberim, tıpkı bunun gibi kabirleri harap olmuş, adı sanı kalmamış kişilerin de yanındayım.

KAYNAKÇA:

- CEYLAN, Ömür, *Tasavvufî Şiir Şerhleri*, Kitabevi Yay., İstanbul 2000.
- CUMBUR, Müjgân, Yûnus ve Türkçemiz, *Yûnus Emre Sempozyumu Bildiriler*, Marmara Ün. Türkiyat Araştırmaları Ens. İstanbul 1991.
- ÇELEBİOğLU, Amil, Yûnus'un Bir Şiiri'nin Şerhi, *Yûnus Emre Sempozyumu Bildiriler*, Marmara Ün. Türkiyat Araştırmaları Ens. İstanbul 2 Mayıs 1991.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki, *Yûnus Emre ve Tasavvuf*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1961.
- İSMÂİL Hakkı Bursevî, *Şerh-i Ebyât-ı Yûnus Emre*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 1521.
- İZ, Fahir, Yûnus Emre'nin Dili, *Uluslararası Yûnus Emre Semineri 6-7-8. Eylül İstanbul Bildirileri*, İstanbul 1971.
- KÖPRÜLÜ, Fuat, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Akçağ Yay., Ankara 2007.
- KURNAZ, Cemal -Mustafa Tatçı, *Türk Edebiyatında Şathiye*, Akçağ Yay., Ankara 2001.
- NAMLI, Ali, *İsmâil Hakkı Bursevî Hayatı, Eserleri*, Tarikat Anlayışı, İnsan Yay., İstanbul 2001.
- PEKOLCAY, Necla -Emine Sevim, *Yûnus Emre Şerhleri*, Kültür Bak. Yayınları, Ankara 1991.
- ŞAFAK, Yakup, *Klâsik Şiir Üzerine Yazılar*, Saye Yay. 2003.
- TANPINAR, A.Hamdi, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, 'Yûnus Emre', Degah Yay., İstanbul 1995.
- TATÇI, Mustafa, *Yûnus Emre Divanı Tahlili*, MEB Yay., Ankara 2005.
- "Yûnus Emre", *TDVİA*, C: 43, İstanbul 2013.
- ULUDAğ, Süleyman, "Şathiye", *TDVİA*, C.38, İstanbul 2010.
- YAZAR, Sadık, *Anadolu Sahası Klâsik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği*, İstanbul Üniv. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2011.